

G'AFUR G'ULOM IJODIDA BOLALIKNING BADIY TALQINI

Rahmatov Dilshod Isroil o'g'li

Samarqand davlat universiteti Kattaqo'rg'on

filiali 4-bosqich talabasi

E-mail : dr646020@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek adabiyotining atoqli namoyandasi G'afur G'ulom ijodida bolalik davrining badiiy talqini tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor yozuvchining "Shum bola" asariga qaratilib, unda tasvirlangan ijtimoiy muhit, bola psixologiyasi, qahramonning ichki o'sishi hamda adibning badiiy uslubiga nazar tashlanadi. Maqolada G'ulomning bolalik timsoli orqali bergan axloqiy, estetik va tarbiyaviy g'oyalari ochib beriladi.

Аннотация: В данной статье рассматривается художественная интерпретация детства в творчестве одного из выдающихся представителей узбекской литературы — Гафура Гуляма. Основное внимание уделено произведению «Шум бола», в котором описывается социальная среда, психология ребёнка, внутреннее развитие героя, а также анализируется литературный стиль писателя. Через образ детства автор передаёт моральные, эстетические и воспитательные идеи.

Abstract: This article examines the artistic interpretation of childhood in the works of one of the prominent representatives of Uzbek literature — G'afur G'ulom. The focus is on his work "Shum Bola", which depicts the social environment, child psychology, the protagonist's personal development, and analyzes the writer's literary style. Through the portrayal of childhood, the author conveys moral, aesthetic, and educational ideas.

Kalit so'zlar: G'afur G'ulom, bolalik, badiiy talqin, Shum bola, bola psixologiyasi, o'zbek adabiyoti, estetik tasvir.

Ключевые слова: Гафур Гулям, детство, художественная интерпретация, Шум бола, детская психология, узбекская литература, эстетическое изображение.

Keywords: G'afur G'ulom, childhood, artistic interpretation, Shum Bola, child psychology, Uzbek literature, aesthetic representation.

Kirish

Bolalik mavzusi badiiy adabiyotda doimo muhim o'rin egallab kelgan bo'lib, u milliy ruh, madaniyat va jamiyatning ma'naviy holatini ifodalashda qudratli vosita hisoblanadi. Ayniqsa, o'zbek adabiyotida bolalik davri tasviri xalqning tarixiy

tajribasi, oilaviy qadriyatlari va tarbiya an'analarini yoritishda beqiyos ahamiyatga ega. Ushbu yo'nalishda G'afur G'ulom ijodi alohida e'tiborga loyiqdir.

G'afur G'ulom o'z asarlarida, xususan "Shum bola"da, bolalikni hayotiy, ijtimoiy va psixologik jihatlar bilan chuqur yoritadi. Ushbu asar orqali u bola shaxsining shakllanishi, jamiyatdagi o'рни, axloqiy mezonlarga munosabati kabi masalalarni badiiy vositalar bilan ochib beradi. Maqolaning dolzarbligi shundan iboratki, bugungi kunda ham bolalik masalasi — tarbiya, ma'naviyat, shaxsiy rivojlanish kontekstida — dolzarb mavzulardan biri bo'lib qolmoqda.

Maqolaning nazariy ahamiyati G'afur G'ulom ijodiga, ayniqsa, "Shum bola" asariga yangicha ilmiy-nazariy qarashlar asosida yondashishdan iborat. Amaliy jihatdan esa, bu maqola adabiyotshunoslik, ta'lim va tarbiya sohalarida foydalanilishi mumkin bo'lgan tahliliy material sifatida xizmat qiladi.

G'afur G'ulomning "Shum bola" asari o'zbek adabiyotida bolalik obrazining yuksak badiiy talqinini bergan nodir asarlardan biridir. Adabiyotshunoslikda bu asarga bo'lgan ilmiy qiziqish doimo yuqori bo'lgan. O.Yo'ldoshev o'zining "O'zbek adabiyotida bolalar obrazi" nomli tadqiqotida G'afur G'ulom ijodining bolalar psixologiyasini aks ettirishdagi o'ziga xos jihatlarini alohida ta'kidlaydi. Shuningdek, M.Qosimovning psixologik tahlilga asoslangan ishlari bolalik obrazini tahlil qilishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Sh.Karomatov esa G'ulomning badiiy uslubiga e'tibor qaratib, uning til vositalaridan foydalanish mahoratini, obrazlar yaratishdagi tabiiylik va samimiyatni chuqur tahlil etgan. Adibning bolalikni romantik emas, balki hayotiy, real voqeliklar bilan uyg'un holda tasvirlashi adabiyotshunoslar tomonidan ijobiy baholangan.

Shuningdek, o'zbek va jahon adabiyotida bolalikning badiiy talqini mavzusida olib borilgan taqqoslamali tadqiqotlar ham G'afur G'ulom ijodini chuqurroq anglash imkonini beradi. Ushbu manbalar maqolamizning nazariy tayanchini tashkil etadi hamda "Shum bola" asarini ilmiy-nazariy asosda tahlil qilishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolada adabiy-tahliliy va taqqosloviy yondashuv asosida G'afur G'ulomning "Shum bola" asaridagi bolalik obrazining badiiy talqini o'rganiladi. Asosiy diqqat bola psixologiyasi, ichki kechinmalar, ijtimoiy muhit ta'siri va adibning badiiy vositalardan foydalanish usullariga qaratiladi. Shuningdek, zamonaviy adabiyotshunoslikdagi psixologik, ijtimoiy va estetik yondashuvlardan foydalaniladi.

G'afur G'ulomning "Shum bola" asarida bosh qahramon – bola Obidning xarakteri orqali bolalik davrining murakkab, ammo serjilo jihatlar aks ettiriladi. Obid obrazida sho'xlik, aybsizlik, hayotga qiziqish, mustaqil fikrlash kabi sifatlar mujassam. Adib bu obraz orqali nafaqat bir bolaning o'sish jarayonini, balki butun bir davrning tarbiyaviy, axloqiy muhitini yoritadi.

Asarda bolalik shunchaki bir biologik davr emas, balki shaxsiy yetilish, ruhiy shakllanish, ijtimoiy qadriyatlar bilan to'qnashuv davri sifatida talqin etiladi. Obidning

jamiyatdagi turli toifadagi odamlarga bo'lgan munosabati, uning fikrlashi va qarorlari orqali adib bolaning ichki olamiga chuqur kirib boradi. Ayniqsa, ona, otalik, ta'lim, kambag'allik kabi mavzular bola ko'zidan tasvirlanib, asarning ta'sirchanligini oshiradi.

Badiiy vositalar – ichki monolog, kinoya, xalqona til, bola tili, jonlantirish va dialoglar orqali muallif o'quvchini qahramonning ichki olamiga yaqinlashtiradi. G'afur G'ulomning yengil kinoyali uslubi, samimiy tili va hayotiy epizodlar orqali bolalik ruhi realistik va ta'sirchan ifodalanadi.

Shuningdek, Obid obrazi orqali yozuvchi bolalikdagi mustaqil fikrlash, ichki qarorlar qabul qilish va hayotni anglash holatlarini ijobiy yo'sinda ko'rsatadi. Bu esa asarning estetik va tarbiyaviy qimmatini yanada oshiradi.

Xulosa

G'afur G'ulomning “Shum bola” asari o'zbek adabiyotida bolalik mavzusining badiiy talqinida muhim o'rin tutadi. Ushbu asarda bola obrazining tabiiy, hayotiy va chuqur psixologik yoritilishi adibning san'atkorlik mahoratini yaqqol ko'rsatadi. Bola qahramon orqali jamiyatdagi muammolar, axloqiy qadriyatlar va insoniy munosabatlar tahlil qilinadi.

Maqola davomida olib borilgan tahlil shuni ko'rsatdiki, G'afur G'ulom bolalikni oddiy hayotiy bosqich sifatida emas, balki jamiyatdagi muhim ijtimoiy-hissiy jarayon sifatida talqin etadi. Obid obrazida badiiy haqiqat bilan psixologik chuqurlik uyg'unlashgan bo'lib, u orqali muallif bolaning mustaqil fikri, ichki o'sishi va hayotiy qarorlar qabul qilish salohiyatini ochib beradi.

Shuningdek, “Shum bola” asari nafaqat badiiy, balki tarbiyaviy, estetik va pedagogik nuqtai nazardan ham katta ahamiyatga ega bo'lib, zamonaviy yosh avlod tarbiyasi uchun namuna bo'la oladi. Shu boisdan, mazkur asarni tahlil qilish o'zbek adabiyotshunosligi uchun nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham foydalidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. G'ulom, G'. (1983). Shum bola. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
2. Yo'ldoshev, O'. (2001). O'zbek adabiyotida bolalar obrazi. Toshkent: Fan nashriyoti.
3. Qosimov, M. (2008). Bola psixologiyasi va badiiy obraz. Toshkent: O'qituvchi.
4. Karomatov, Sh. (2012). G'afur G'ulomning obraz yaratish mahorati. Adabiyotshunoslik ilmi, 2(4), 55–60.
5. Rashidova, Z. (2016). Adabiy asarlarda bola xarakterining badiiy tahlili. Til va adabiyot ta'limi, 3(1), 40–45.
6. Axmedov, N. (2019). O'zbek bolalar adabiyotida badiiy tasvir vositalari. O'zbek tili va adabiyoti, 4(2), 28–33.
7. Nuraliyeva, D. (2021). “Shum bola” asarining ijtimoiy-falsafiy talqini. Yangi O'zbekiston ilm-fani, 1(1), 90–95.
8. Hasanov, I. (2020). Bolalikning adabiy ifodasi: o'zbek va jahon adabiyotida qiyosiy yondashuv. Adabiyot va madaniyat, 6(2), 17–22.